

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2022. gada 11. janvārī
(OR. en)

5153/22

AGRI 5
AGRIORG 3
AGRIFIN 2

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsēkretariāts
Saņēmējs:	Padome
Temats:	Tirgus situācija – viedokļu apmaiņa

Pielikumā ir pievienota piezīme par minēto tematu, kuru izskatīs Padomes (Lauksaimniecība un zivsaimniecība) sanāksmē 2022. gada 17. janvārī.

Lauksaimniecības tirgus stāvoklis**Vispārīga informācija**

1. Lai gan joprojām ir jūtama nesenā Covid infekciju uzliesmojuma ietekme, ES lauksaimniecības pārtikas nozare kopumā no Covid krīzes ir atveseļojusies, kopš pakāpeniski atsākās ēdināšanas pakalpojumu sniegšana un tika atcelti ar krīzi saistīti ierobežojumi, kas skar personu pārvietošanos un preču apriti. Eksports ievērojami atveseļojās, laikposmā no 2021. gada janvāra līdz septembrim pieaugot par 8 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Ir apstiprināts arī tas, ka divpusējā tirdzniecība ar Apvienoto Karalisti, kura ir svarīgākais ES eksporta galamērķis, ir atveseļojusies. Tomēr pastāv nopietni apdraudējumi, kas saistīti ar neskaidrībām attiecībā uz turpmāko robežkontroli, un ietekme, kāda būs Apvienotās Karalistes nesen parakstītajiem brīvās tirdzniecības nolīgumiem ar trešām valstīm. Būtu cieši jāseko arī citu tādu tirdzniecības ierobežojumu ietekmei, kas saistīti ar starptautiskajām norisēm.
2. ES lauksaimniecības tirgus 2021./2022. gadā stiprināja dinamisks globālais pieprasījums, kura rezultātā cenas pasaulē bija palielinājušās. *FAO* pārtikas cenu indekss, kas atspoguļo pasaules lauksaimniecības cenas, 2021. gada novembrī bija par 27 % augstāks salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Šis lauksaimniecības cenu palielinājums atspoguļojas arī Savienības cenās: *Eurostat* cenu indekss lauksaimniecības produktiem 2021. gada trešajā ceturksnī kopumā ir bijis par 13 % lielāks nekā pirms gada. Tomēr vairāku faktoru kopums, tostarp globālās ekonomikas atveseļošanās un lielāks pieprasījums pēc gāzes, Eiropā veicināja pašreizējo enerģijas, jo īpaši dabasgāzes, cenu kāpumu, kas sasniedz jaunus rekordus. Enerģijas cenu straujais pieaugums spēcīgi ietekmē lielākās daļas lauksaimniecības ražošanas resursu cenas. Tas jo īpaši attiecas uz mēslošanas līdzekļu cenām, kas gada laikā ir gandrīz divkāršājušās. Pasaules Bankas mēslošanas līdzekļu indekss 2021. gada novembrī bija par 165 % augstāks nekā 2020. gada novembrī. Jo īpaši slāpekļa gāzes cenas ir ļoti saistītas ar dabasgāzes cenu, kas ir galvenā izejviela amonija un karbamīda ražošanā. Saskaņā ar Pasaules Bankas datiem 2021. gada novembrī karbamīda un *DAP* (diamonija fosfāta) pasaules mēroga cena pagājušajā gadā attiecīgi pieauga par 268 % un 102 %. Augstās enerģijas cenas apvienojumā ar piegādes ķēžu traucējumiem, ko izraisīja Covid-19, ir palielinājušas transporta izmaksas un ir palielinājušas spriedzi preču tirgos. 2021. gada pēdējās nedēļās preču tirgos bija tendence atslābināties, piemēram, Baltijas sauskravu pārvadājumu indekss (beramkravu pārvadājumu

izmaksas) 2021. gada decembrī nokritās par 30 %. 2021. gada trešā ceturkšņa *Eurostat* barības maisījumu cenu indekss vidēji bija 14 % virs iepriekšējā gada rādītāja.

3. Kopumā inflācijas spiediens ir kļuvis spēcīgāks: 2021. gada pirmajā pusē un pēdējā laikā enerģijas, izejvielu un mēslošanas līdzekļu cenas ir strauji cēlušās. ES pārtikas cenu inflācija no 2021. gada aprīļa nedaudz palielinājās, 2021. gada novembrī sasniedzot 2,9 % līmeni salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Pārtikas cenu inflācija joprojām ir ievērojami zemāka par vispārējo inflācijas līmeni (5,2 % tajā pašā laikposmā). Lai gan ECB paredz, ka 2022. gadā inflācija – tostarp tās enerģijas komponente – strauji kritīsies, tirgus norises šajās nozarēs būtu cieši jāuzrauga.
4. Pēdējās divās *AGRI/FISH* Padomes sanāksmēs gandrīz visas dalībvalstis vērta uzmanību uz šo situāciju, norādot, ka pieaugošās ražošanas resursu cenas gan lopkopības (barības izmaksas, enerģija u.c.), gan kultūraugu nozarē (mēslošanas līdzekļi, enerģija u.c.) negatīvi ietekmē lauksaimnieku peļņu, un daudzas no tām aicināja pieņemt ārkārtas tirgus pasākumus. Tas jo īpaši attiecas uz dažām nozarēm, piemēram, uz cūkgaļas nozari, kur ražošanas resursu, jo īpaši lopbarības, cenas un ar citiem faktoriem saistītais lielais piedāvājums, ir būtiski samazinājuši peļņas daļu vai ir to likvidējuši.

Situācija galvenajās nozarēs

5. Saskaņā ar jaunākajām prognozēm visā 2021./2022. gada laikposmā ES **graudaugu** ražošanas apjoms pašreiz ir 291 miljons tonnu – tas ir 3,4 % pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (+4,1 % salīdzinājumā ar piecu gadu vidējo rādītāju), jo īpaši tāpēc, ka kviešu produkcijas atgūšanās tiek lēsta 130,6 miljonu tonnu apmērā (+ 7,3 % salīdzinājumā ar piecu gadu vidējo rādītāju). Tiek prognozēts, ka kukurūzas ražošana sasniegs 69,4 miljonus tonnu, kas ir pieaugums par 2,1 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (+3,1 % salīdzinājumā ar piecu gadu vidējo rādītāju). Tā kā cūkgaļas ražošana Eiropas Savienībā ir samazinājusies, pieprasījums pēc barības ir nedaudz zemāks salīdzinājumā ar iepriekšējo tirdzniecības gadu – proti, tas ir krities par 0,18 %. Graudaugu cenas ES kopumā joprojām ir augstas, pateicoties globālajam pieprasījumam un tāpēc, ka Dienvidamerikā pasliktinās kultūraugu stāvoklis. Tiek lēsts, ka ES eļļas augu audzēšana 2021./2022. gadā būs 30,5 miljoni tonnu apmērā. Šim 7 % gada pieaugumam pēc 2020./2021. gadā vērotā samazinājuma būtu jāatvieglo ES tirgus, nodrošinot lielāku pieejamību, kaut gan rapša sēklu piedāvājums, ņemot vērā mazos sākuma krājumus, joprojām būtu ierobežots. Lai gan cenas ir augstas, dažās Savienības daļās, piemēram, Somijā un Rumānijā, mazās ražas dēļ ražotāji peļņu no tām gūt nevar.

6. Prognoze par ES 2021./2022. gada **cukurbiešu** ražu ir daudz labāka nekā iepriekšējā sezonā un arī par 2,4 % lielāka salīdzinājumā ar piecu gadu vidējo rādītāju, proti, 75,4 tonnas uz hektāru. Tā kā lēstā ES cukurbiešu platība ir 1,5 miljoni hektāru, ES cukura ražošanas apjoms varētu sasniegt 15,7 miljonus tonnu, kas ir par 7 % vairāk nekā iepriekšējā sezonā. Pasaules mērogā cenas saglabājās salīdzinoši zemas, bet ES cukura cenas pārsniedza 2017. gada oktobra sliekšni, sasniedzot 417 EUR par tonnu.
7. Attiecībā uz **rīsiem** ES tirgus ir samērā mierīgs, ar stabilu importa apjomu, augstām iekšzemes cenām un labvēlīgiem laikapstākļiem, kas ļāva septembrī un oktobrī gūt labu ražu. Pasaules rīsu tirgum ir raksturīgas augstas cenas, zemi tirdzniecības apjomi un pastāvīgi traucējumi konteineru trūkuma dēļ, ļoti augstas transportēšanas izmaksas, Covid-19 sastrēgumi (Indijā, Taizemē, Vjetnamā un Kambodžā) un politiski protesti (Mjanmā pēc apvērsuma).
8. Tiek prognozēts, ka ES **olīveļļas** ražošanas apjoms 2021./2022. gadā būs par 4 % zemāks nekā iepriekšējā sezonā, samazinoties nedaudz zem 2 miljoniem tonnu (par 3 % mazāk salīdzinājumā ar piecu gadu vidējo rādītāju). Neskatoties uz pieaugušajām plūsmām uz ASV, ES olīveļļas eksports 2021./2022. tirdzniecības gadā salīdzinājumā ar iepriekšējiem līmeņiem joprojām bija pieticīgs, kaut gan tas bija 18 % virs piecu gadu vidējā rādītāja. Krājumu atjaunošanai dažos eksporta galamērķos un ēdināšanas pakalpojumu atsākšanai būtu jāveicina eksporta pieaugums, savukārt ES patēriņš varētu samazināties saistībā ar zemāku pieejamību un cenu līmeni, kas ir virs vidējā. Dažās Savienības teritorijās, piemēram, Horvātijā, papildus vispārējai augsto ražošanas resursu cenu problēmai nozari ietekmēja nelabvēlīgi laikapstākļi.
9. **Piena** tirgum ir raksturīgs stabils pieprasījums un ierobežots globālais un ES piedāvājums. Vidējās ES svaigpiena cenas palielinājās katru 2021. gada mēnesi un pašlaik ir sasniegušas augstāko līmeni kopš 2014. gada marta. ES piena produktu cenu rādītāji ir augstāki par nesenajiem un vidēja termiņa atsaucēs rādītājiem. Šogad labākos rezultātus ir sasniedzis ES siera un sūkalu pulvera eksports. ES **piena** ražošanas apjoms 2021. gada pirmajos desmit mēnešos saglabājās stabils. Rezultātā piena produktu klāstā izvērsās dažādas tendences: samazinājās vājpiena un pilnpiena pulvera, sviesta, fermentēta piena un dzeramā piena ražošana un palielinājās koncentrētā piena, siera un krējuma ražošana. ES piena produktu eksports 2021. gada pirmajos desmit mēnešos saglabājās salīdzinoši stabils ar dažādām tendencēm atkarībā no produkta: mazāks piena pulvera un sviesta eksports, turpretim lielāks siera, kondensēta piena un sūkalu pulvera eksports. ES svaigpiena cenas oktobrī un novembrī turpināja pieaugt, sasniedzot līmeņus, kas ievērojami pārsniedz piecu gadu vidējos rādītājus.

Pašlaik pasaules tirgos viskonkurētspējīgākās ES produktu cenas ir Čedaras sieram, bet visaugstākās – pilnpiena pulverim un sviestam. Viskonkurētspējīgākās pilnpiena pulvera cenas ir Okeānijai, bet sviesta un vājpiena pulvera cenas – ASV.

10. **Gaļas** tirgos ES **liellopu** liemeņu cenās joprojām vērojama pozitīva tendence un to līmenis joprojām ir ļoti augsts – to uztur spēcīgais pieprasījums un ierobežotais piedāvājums. Liellopu un teļa gaļas tirdzniecības bilance ir pozitīva gan apjoma, gan vērtības izteiksmē. **Cūku** liemeņu cenu līknes zemākais punkts ir pārvarēts, un sivēnu cena pieaug, lai gan abiem tā joprojām ir zema. Ražotāju peļņa turpināja samazināties, savukārt ražošana ES salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās. ES tirdzniecības bilance ir pozitīva – eksporta apjoms ir liels pat neskatoties uz to, ka eksports uz Ķīnu mazinās. Pat pēc Ziemassvētku brīvdienu beigām vairākas dalībvalstis ir konstatējušas, ka nav skaidra apliecinājuma tam, ka būtu sasniegts cenu līknes zemākais punkts, un ka, neskatoties uz dažām vājām norādēm uz tendences apvēršanos, cenu līmenis joprojām ir ārkārtīgi zems. Gandrīz visā ES spēcīgi var just lopbarības un enerģijas izmaksu pieauguma sekas. Šajā saistībā vairākas dalībvalstis, proti, BG/CZ/DE/ES/HR/LV/HU/MT/PL/RO/SK, ir lūgušas pēc iespējas ātrāk ieviest ārkārtas tirgus pasākumus vai sniegt tiešo atbalstu. BG vērsa uzmanību uz to, ka krājumi nebūtu jālaiž tirgū laikā, kad ir kaut neliela tendence cenām apvērsties. DE/ES/LT/PT/FI uzskata, ka šajā situācijā ir pamatoti pārraudzīt un pieņemt ierosmes, kuru mērķis ir sagatavoties būtiskiem traucējumiem lauksaimniecības tirgos un sagatavot iespējamus rīcības plānus.
11. **Mājputnu** gaļas cena kopš oktobra ES palielinās, augstu līmeni sasniedzot liela iekšējā pieprasījuma un ierobežotas ražošanas ietekmē. ES eksportu ierobežo ilgstošie ar putnu gripu saistītie ierobežojumi savukārt nesen notikušais uzliesmojumu vilnis (piemēram, Portugālē) draud ar to, ka spiediens uz ES eksportu saglabāsies. Turklāt dažas dalībvalstis, piemēram, Slovākija, joprojām konstatē importa palielinājumu no Ukrainas. Situācija būtu cieši jāuzrauga. Šogad **olu** cenas ir sasniegušas augstāko līmeni pēc daudzām nedēļām, kad valdīja stabilas cenas, un to sekmē noturīgais iekšējais pieprasījums, pieaugušais eksports (+18 %) un sarukušais imports (–25 %). Vidējās cenas ir gandrīz par 18 % lielākas nekā pagājušajā gadā, lai gan tās ir par 3 % zemākas nekā iepriekšējo piecu gadu vidējais rādītājs. ES **aitu** tirgus ir piesātināts, un ir liela konkurence, lai nodrošinātu piegādes. Pieprasījums pasaulē pirms Ziemassvētkiem jēra gaļas cenu ir paaugstinājis vēl vairāk.

12. **Vīna** nozarē ES 2021. gada vīna ražu ietekmēja nelabvēlīgie laikapstākļi 2021. gada pavasarī un vasarā, kad salnas mijās ar plūdiem, un ar šiem klimatiskajiem apstākļiem saistītas vīnogulāju slimības. Tiek lēsts, ka ES gala produkcija 2021. gadā būs par 13 % mazāka nekā pagājušā gadā. Franciju īpaši smagi skāra salnas, kā rezultātā tiek prognozēts kritums par 29 %.

Tomēr ļoti spēcīgā ES vīna eksporta izaugsme ir palīdzējusi tirgum atlabt. 2020./2021. gada sezonā eksportssasniedza rekordaugstu līmeni (28,8 milj. hl, ietverot uz Apvienoto Karalisti eksportētos 4,1 milj. hl), ko veicināja Covid-19 ierobežojumu atvieglināšana un ASV papildnodokļu atcelšana. Covid-19 pandēmijas mainīgās norises dēļ dažās dalībvalstīs dažu ierobežojumu atkārtota ieviešana viesnīcu un restorānu nozarē rada zināmu neskaidrību par situāciju īstermiņā.

13. **Augļu un dārzeņu** nozarē tirgus tendences ir labvēlīgas lielākajai daļai produktu, bet sarežģītākā situācijā ir dažu dalībvalstu ābolu tirgus. Polijas bagātīgās ražas rezultātā Eiropas Savienībā ābolu raža bija lielāka nekā iepriekšējā gadā – tas rada spiedienu uz cenām un palielina pārstrādei paredzēto ābolu daļu. No 2022. gada 1. janvāra Baltkrievijas noteiktais aizliegums dažiem lauksaimniecības produktiem var radīt papildu spiedienu uz šo tirgu, jo āboli un bumbieri tika eksportēti visvairāk. Polija paredz, ka, ņemot vērā eksporta uz Baltkrieviju lielo daļu no kopējā Polijas eksporta, attiecībā uz virkni dārzeņu produktu būs jūtamas negatīvas sekas. Paredzams, ka apelsīnu ražošanas ES nedaudz samazināsies, jo Itālijā to ietekmēja nelabvēlīgi laikapstākļi, un svaigi apelsīni turpinās aizstāt pārstrādātas apelsīnu sulas patēriņu. Attiecībā uz starptautisko tirdzniecību ar augļiem un dārzeņiem pēc 2020. gada, kad tika sasniegti rekordaugsti rādītāji, tirdzniecības plūsmas nedaudz ir ietekmējis *Brexit*: kopš smagajiem 2021. gada pirmajiem mēnešiem situācija ir uzlabojusies, un eksports uz valstīm, kas nav ES dalībvalstis, beigu beigās ir samazinājies tikai par 4 % pirmajos 8 mēnešos salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Tomēr tirdzniecības plūsma ar Apvienoto Karalisti joprojām ir uzmanības centrā, arī tāpēc, ka ir paredzēts, ka Apvienotā Karaliste līdz 2022. gada vidum pēc vairākkārtējas atlikšanas, ieviesīs robežpārbaudes un sertifikācijas prasības ES eksportētājiem.

Noslēguma piezīmes

14. Lai gan dažādu iemeslu dēļ cenas virknei pārtikas produktu ir sasniegušas rekordaugstu līmeni, ražotāju peļņa no vairākiem citiem produktiem joprojām saskaras ar būtisku spiedienu, jo īpaši cūkgaļai, sevišķi tāpēc, ka ir palielinājušās ražošanas resursu izmaksas. Komisija tiek aicināta minēto informāciju papildināt, jo īpaši attiecībā uz pasākumiem, kas veikti, lai atvieglotu problemātisko situāciju, un dalībvalstis tiek aicinātas sniegt komentārus par to, vai tās uzskata, ka veiktā vai ierosinātā darbība ir apmierinoša.
-